

„És ámulok, hogymulok”

Születésnap beszélgetés Tózsér Árpáddal

Fotó: Vadóczi Dávid

A felvidéki magyar irodalom kiemelkedő alkotója az 1935-ben született Tózsér Árpád. A Nemzet Művésze címmel kitüntetett Kossuth-díjas költőt, író, műfordítót, irodalomtörténészt, kritikust közvetlenül a születésnapja előtt kerestük fel. Ezúttal elsősorban a versekről: olvasmányélményeiről, mestereiről, lírikusi pályájának meghatározó történéseiről, valamint szerzői műhelyitkairól kérdeztük.

– *Isten éltesen nyolcvanhatodik születésnapod alkalmából! Életed során tulajdonítottál annak jelentőséget, hogy éppen október 6-án, az aradi vértanúk emléknapján jöttél világra?*

– Köszönöm a köszöntést. Bár úgy nagyjából a hetvenötödik születésnapom óta, ha köszöntenek, mindig körülnézek, hogy vajon nem másnak szól-e a gratuláció: felfoghatatlan számomra a matuzsálemi korom. Egyáltalán nem a hiúság beszél belőlem, inkább valamiféle ámuldozás ez bennem a hosszú emberélet csodáján. S azon a kozmikus botrányon, hogy valamikor majd mégiscsak meg kell halnom. Olyasmi ez, amit József Attila úgy fejezett ki: „És ámulok, hogy elmulok”. Viszont annak, hogy október 6-án születtem, végképp nem tulajdonítok jelentőséget. Mások ellenben annál inkább: például Fábry Zoltán, a „stószai remete”, nemzedékem nagy jelentőségű kritikus, publicistája, az 1958-as bemutatkozó költészeti antológiánkat elemezve szimbolikusan nevezte, hogy a gyűjteményt a március 15-én született Cselényi László nyitja, és az október 6-án született Tó-

zsér Árpád zárja. A dolog valóban érdekes, de nem több véletlennél, hiszen a nyolc, akkor induló költő antológiabeli sorrendjét az ábécé adta. A mostani születésnapom is inkább csak arra emlékeztet, hogy a nyolcból ma már mindössze ketten élünk, és mit ad Isten: a másik „túlélő” éppen Cselényi.

– *Viszonylag későn, huszonnyolc éves korodban jelent meg az első verseskönyved. Hogyan emlékszel vissza az irodalmi pályakezdésedre? Rögös volt az út?*

– Rögös? Inkább radikálisan más, mint a ma indulóké. Gondolom, az „indulás” napjainkban is „rögös”, most is vannak tabuk (lásd politikai korrektség), van szerkesztőségi cenzúra és öncenzúra, van önző kiadói politika (a Magvetőnél például évek óta hiába próbálkozom megjelenni), satöbbi, satöbbi. De hazudnék, ha azt mondanám, hogy az indulásom idején a kiadónak, sőt a társadalomnak is nem a fiatalok megjelentetése lett volna a célja. Csak akkor valahogy minden halálosan komoly volt, amit úgy kell érteni, hogy mindenre rámehetett az ember

élete, egzisztenciája. Ha akkor elutasították a könyved megjelenését, mondván, hogy pesszimizista, vagy uram bocsá', a Párt vezető szerepét támadja, akkor örökre rajtad maradt a bélyeg, és futkoshattál a kéziratoddal Poncius Pilátusig. S a „Párt vezető szerepéről” nem véletlenül beszélek itt. *Férfikor* című versemben van négy sor: „Szúrok, ha szúrnak, / rúgok, ha rúgnak, / nem hajlok se új, / se régi úrnak.” Mai szemmel olvasva ezek naiv, ártatlan sorok, ám akkor, 1958-ban, az Irodalmi Szemle folyóiratban csak úgy jelenhetett meg: „Szúrok, ha szúrnak, / rúgok, ha rúgnak, / nem hajlok úrnak, / semmilyen úrnak.” Pártberkekben ugyanis elterjedt rólam a hír, hogy én az „új urak” jelzőrendszerrel a Kommünista Párt vezető szerepét támadom, és rojtosra kellett vitatkoznom a számat (az egyetemista létemet is kockáztatva, mert akkoriban pozsonyi egyetemista voltam), hogy a szintén 1958-ban megjelenő antológiánkban a vers már az eredeti formában jelenhessen meg.

Csoda-e, hogy az ilyen rosszízű küzdelmek, lejáratozó hadjáratok után az első önálló verskötetem csak 1963-ban jelenhetett meg?

– A Wikipédián található szócikkedben az szerepel, hogy ifjúkori lírádat az „Adyra emlékeztető sátános hangvétel jellemzi”. Mellbe vág ez a jelző: sátános. Tényleg olyan hangvételi volt az akkori lírád?

– A valóság az, hogy engem Ady költészete sohasem tudott igazából megszólítani, megérinteni. Nyelvként túlságosan modorosnak, gondolatilag pedig szegényesnek találok. Azt hiszem, Turczel Lajos, az 1958-as antológiánk bevezetőjének szerzője írta le rólam a fentebbi minősítést, mások pedig utánamondták vagy írták, anélkül hogy az igazát ellenőrizték volna. Én költőként Illyés Gyulánál, Szabó Lőrincnél, később Nagy Lászlónál „inaskodtam”.

– Mostani költészeted alapvetően intellektuális. Mikor és hogyan találtál rá erre a filozofikus és mitológikus hangra?

Csehszlovákiai írókkal tanulmányi kiránduláson, az 1950-es évek végén. Én középen, világos ballonkabátban.

– Hát az bizony nem ment egyik napról a másikra. Thomas Stearns Eliottal indult a részbeni megvilágosodásom a hatvanas évek közepén (1966-ban jelent meg Vas István összeállításában Eliot *Válogatott versek* című kötete), azután nagy kerülőkkel Ezra Poundon, Zbigniew Herberten, Kálnoky Lászlón, Szabó Lőrincen, Vladimír Holanon, Gottfried Bennen, Michel Deguy-n keresztül jutottam vissza Eliot lényegi felismeréséhez, nevezetesen ahhoz, hogy „Európa egész irodalma Homérosztól (...) szimultán létezik”, valamint „A költészet élő egésze mindannak a költészetnek, amit valaha írtak”. Azaz a világirodalmat egyetlen szerves, lélegző egészként kell kezelni – és továbbírni. Mindehhez hozzájárult az a húsz év, amelyet különböző egyetemi katedrákon és könyvtárakban töltöttem el tanárként, előadóként, irodalomtörténész kutatóként, továbbá egy újabb felismerés arról a hasadtságomról, amelyet a szenzitív költő és a teoretikus elme élt meg bennem nap mint nap, s amelytől sokáig valóságosan is szenvedtem. Aztán a versbeszédemben fokozatosan kialakult az a stílusregisztereket keverő retorika, amelyben már megfért egymás mellett, sőt egymásban az érzelem és az értelem, a gondolati és a lírai világlátás, valamint, hogy a kérdésedhez is visszakapcsoljak: a filozófia és a mítosz.

– *Időben hogyan helyezhetjük el ezeket az alkotói szakaszokat?*

– A hetvenes évek végétől a kilencvenes évek közepéig tartott az a korszakom, amikor az írnia görcsöve alá tettem mindent, amit addig írtam. Ebből az ironikus alapállásból születtek aztán az úgynevezett Mittel-verseim, és talán még a mai napig vannak, akik úgy ismernek, hogy „Mittel úr”. De megrettentem, hogy megrekedek a közép-európai *couleur locale*-ban (Mittel mintegy a közép-európai költő paródiája kívánt lenni), ezért az ezredvég előtt sietve eltemettem Mittel urat. Csakhogy közben az alakmásokon keresztül szólás annyira sajátom lett, hogy a költői életterem tágitása tulajdon-

Nyitrán, a Nyitra folyó partján, tanárképzős hallgatóim között 1974-ben. A sor legvégén állok.

képpen csak az elioti „personáim”, beszélőim idő- és térbeli megszaporoását jelentette, Euphorosztól, a trójai harcostól és botcsinálta filozófustól Tomáš Garrigue Masarykig. Ez az irodalmi, történelmi, filozófiai és mitológiai „personákon” át beszélés az 1997-ben megjelent *Leviticus* című kötetemmel kezdődött, és máig tart.

– *Valóban szembetűnő, hogy az évtizedek során szívesen kísérleteztél a különböző lírai formákkal. Gyakran ötvöződ például a prózát és a lírát. Esetekben melyik a pontosabb kifejezés: verspróza, vagy inkább prózavers?*

– Én a versben kezdettől fogva azt a fehéren izzó, valahol a szenvedéllyel és a szenvedéssel azonos gondolkodási-megismerési folyamatot kerestem, amelyről, ha jól emlékszem, Babits ír valahol, Madáchcsal kapcsolatban. Ebből a keresésből fakad a korai vonzódásom Szabó Lőrinc gondolati költészetéhez. Csakhogy az indulásom ideje, az ötvenes és a hatvanas évek nem kedveztek az ilyenfajta költészetnek, s ahogy azt az előbb megpróbáltam felvázolni,

Nyitrai diákjaimmal a krasznahorkai vár kapujában, 1975-ben

nagy kitérőkkel jutottam el a mostani műformámhoz, amelyet legszívesebben gondolati-esszéisztikus prózavers formának nevezek.

– *Idén nyáron* Vagyonos apáink címmel jelent meg a Magyar Napló Kiadónál a legújabb, tanulmányokat és esszéket tartalmazó köteted, az elmúlt huszonöt év terméséből válogatva. Ebben hangsúlyosan foglalkozol Arany Jánossal. Iránytű ő számodra?

– Arany volt az első nagy költő, akivel életemben találkoztam. Ahogy az tudott, a háború után nálunk, az újonnan megalakult Csehszlovákiában nem voltak magyar iskolák, és nyilvános helyeken még magyarul beszélni sem volt szabad. De hogy pontos legyek: sokáig semmilyen iskola nem volt a falunkban, sem szlovák, sem magyar. Ebben az interregnumban nekem a magyar érából itt maradt tanító fia, az Egerben éppen érettségiző Pásztor Öcsi volt a „magántanítóm”, aki mindjárt a magyar irodalom csúcsával kezdte az okításomat: szóról szóra megtanultatta velem az egész *Toldit*. Nyugodtan elmondhatom hát, hogy én tízéves koromban már Arany János nyelvén beszéltem, és

tulajdonképpen a lehető legjobb nyelvtanártól, a legnagyobb magyar költőtől tanultam magyarul. Komolyra fordítva: Arany egészen különös jelensége a 19. századi magyar irodalomnak. Baudelaire kortársa, de sokműfajúsága és a helyenként miszticizmusba hajló fantáziája révén inkább Baudelaire mesterével, Edgar Allan Poe-val hozhatnánk összefüggésbe. *A holló* például akár Arany-vers is lehetne. Szóval, Arany a 19. században egyszerre volt a magyarság számára (a kongeniális fordításai miatt) Shakespeare, lélektani igényű eposzainál fogva Dosztojevszkij (akinek egyébként szintén kortársa), és a miszticizmusba hajló balladáinak okán Edgar Allan Poe. Ha számomra iránytű, akkor a csodálatos nyelve mellett elsősorban ez a világirodalmi nyitottsága a példa.

– *Gazdag életművedből melyik könyvedet tartod a legfontosabbnak, melyik számodra a legkedvesebb – és miért éppen az?*

– Nem beszéltünk még a naplóimról. Eddig öt kötet jelent meg a naplósorozatomból, de már leadtam a Kalligram Kiadónak a hatodik, befejező kötetet is. Ha úgy tennéd fel a kérdést, hogy melyik könyvemet veszem kezembe, s forgatom legtöbbet, akkor gondolkodás nélkül azt felelném, hogy a naplóimat. Ezekben tulajdonképpen benne van az egész életművem: csírájukban ott vannak a verseim, az egyetlen drámám, a tanulmányaim, az esszéim, és az ötletek szintjén talán még a műfordításaim is. Továbbá benne vannak az olvasmányélményeim, az eszméim és a rögeszméim – egyszóval nemcsak a teljes életművem, hanem az egész életem is, amelyet újratanulhatok belőle: ha valamire nem emlékszem, kézbe veszem e lexikonomat, személyes internetemet, saját wikipédiámat. Hasonlóan szintézis jellegű munkám a *Faustus Prágában* című drámakísérletem is, azt is sokszor forgatom.

– *Nagyon érdekes, amit a naplódról mondasz, ám biztos, hogy a Kalligramnak a „befejező” kötet kéziratát adtad le? Egy hatkötetes, sok éven keresztül írt naplót be lehet fejezni saját elhatározásból?*

Arany Jánosra utalva: le lehet tenni a naplót szülő lantot?

– Helyénvaló a kérdés, mert egy naplót elvileg valóban nem lehet befejezni. Csakhogy az én naplóimat nem én fejezem be, hanem az élet. Nyolcvanhat évesen már nem érzem eléggé mozgalmasnak, érdekesnek az életemet, márpedig a napló, akárcsak az emlékirat, akkor tarthat számot az olvasó érdeklődésére, ha az írója érdekes, jelentős ember. A leadott hatodik kötetnek egyébként az a címe, hogy *Akhilleusz beéri a teknőt*, és ez arra utal, hogy az utolsó bejegyzése 2020-ból való – tehát az első kötet 1992-vel kezdődött, a hatodik pedig beér a jelenbe. A jövő kérdése, ami az én esetemben már meglehetősen bizonytalan, hogy lesz-e folytatás. Mostani meggyőződésem szerint nem.

– *Műfordítóként franciából, oroszból, szlovákból, lengyelből és csehből ültetted át magyarra műveket. Legutóbb friss fordításokat készítettél egy cseh kortárs költészeti antológiába, Vörös István szerkesztő felkérésére. Szabadon válogattad a verseket?*

– A műfordító vagy a kedvenceit fordítja, és akkor gondoskodnia kell fordításainak megjelentetéséről, vagy megrendelésre dolgozik. Nemrég például Czesław Miłosz öregkori verseit fordítottam le, csak úgy kedvtelésből, saját használatra. Aztán jött a Londonban élő Gömöri György, és rábeszélte, hogy közösen csináljunk egy újabb magyar Miłosz-kötetet, de szegény a fordításainkkal a mai napig házal a különböző kiadóknál – a versfordításkötetek kiadásától mindenki ódzkodik, mondván, hogy nem rentábilisak. A megrendelésre fordítás biztonságosabb, csak akkor nem biztos, hogy kellő ihletettséggel fordít a költő. Én ugyanis azt tartom, hogy az általam műfordított versszövegek akkor működnek versként és az eredetihez viszonyítva is hitelesen, ha a saját verseimnek érzem őket. Persze, a megrendeléseket is lehet nem elfogadni. Vörös István azonban kitűnő ízléssel válogat, és nagyon otthon van a cseh költészetben. Ha ő kér fel egy cseh vers lefordítására, biztos lehetek benne, hogy a vers nem klapancia.

Ráadásul én az utóbbi időben a cseh költészet fiatalabb évjáratait már nem is igen figyelem, így valódi felfedezés volt számomra Ivo Vodsedalek és Zbyněk Hejda verseit olvasni, fordítani.

– *Köszönöm, hogy Czesław Miłoszt is emlited, mert kérdezni szerettelek volna róla. Néhány évvel ezelőtt Te meg én irodalmi ügyben leveleztünk, és lelkesen írtad, hogy felfedezted magadnak Miłosz öregkori költészetét, sőt fordításokat is készítettél. Mi ragadott meg azokban a versekben? Gondolom, elsősorban az időskor témája...*

– Az az igazság, hogy Czesław Miłoszt előbb ismertem meg és becsültem nagyra esszéíróként, és csak azután olvastam bele a verseibe is. Mivel retorikailag alig találtam különbséget az esszéi és a versei között, a költő Miłosz eleinte

Könyveim között furulyámmal, 1978-ban

nemigen nyerte el a tetszésemet: egy esszéírónak szabad (módjával) moralizálni, de egy költőnek nem. Végül kezembe került a költő 2000-ben, tehát már késő öregkorában megjelent verskötetete, a *To (Ez)* című. Foucault ír valahol a tudat tudattalanjáról. Miłosz költészete a szikár

tudat költészete, általában távol van az érzelmeiktől, de itt, az öregkori versei „tudattalanjából” valami sajátos egzisztenciális szomorúság, a „morál” elégiája párállik föl. Azt hiszem, főleg ez ragadott meg bennük.

– *A felvidéki magyar irodalom jelesei közül az elmúlt hét év során eltávozott Dobos László, Gren del Lajos, Kulcsár Ferenc, Gál Sándor. Milyennek látod a jelent, illetve a jövőt? Van ígéretes utánpótlás, felbukkant már a következő markáns nemzedék?*

– A felvidéki magyar irodalomnak ebben a pillanatban a jelene is, a jövője is meglehetősen zavaros. Azzal, hogy a közelmúltban megszűnt a két legfontosabb pozsonyi kiadó, a Kalligram és a Madách–Pozonium – az utóbbi igazgatója, Dobos László meghalt, a Kalligram mindenese, Szigeti László pedig kivonult az irodalmi életből –, Pozsony magyar kulturális

Feleségemmel, Erzsivel, és két fiunkkal, Árpáddal és Istvánnal, középen a nagymama 1979 Karácsonyán

központként megszűnt létezni, és ez borzasztó nagy veszteség számunkra. Vidéki városainknak nincs olyan nagy irodalmi-kulturális vonzásuk, szellemszervező erejük, kisugárzásuk,

hogy meg tudnák tartani íróikat, és bizonyos értelemben identitást tudnának adni alkotóinknak. Ma a felvidéki származású magyar írók legjelentősebbjei Budapesten vagy Szegeden, esetleg Debrecenben publikálnak, és Isztambulban, Pekingben, Amszterdamban laknak. Ez persze elképesztő nyitottságot jelent számukra a nagyvilág dolgai felé, de fokozatos bezáródást az eredeti otthonuk irányába. A magyar anyanyelvükön kívül semmi nem köti őket a Felvidékhez. Ehhez járul még a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának, vagyis a SZMÍT nemrégiben történt szakadása: húsz-harminc tag kivált a szervezetből, és Bázis néven új irodalmi-művészeti szervezetet alakítottak. Summa summarum: annak idején én magam vontam kétségbe a „szlovákiai magyar irodalom” mint olyan létezését – persze elsősorban a megnevezés ellen tiltakoztam, mondván, az irodalom nem állam-, hanem nyelvfüggő képződmény, és más önmeghatározást képzeltem el magunknak –, de ma már a „felvidéki magyar irodalom” létében is kételkedem. Szervező eszmék, filozófiai gondolkodás nélkül szétporlad az irodalom, más gondolatrendszerekbe tagolódnak be a szerzőink.

– *Nagyon szomorú történet a SZMÍT 2019-ben bekövetkezett hasadása. Téged azért is érzékenyen érinthet, mert 1998–1999 folyamán e szakmai szervezet elnöke voltál. Csoóri Sándor élete alkonyán azt mondta: a kultúrpolitikai-közéleti harcok helyett inkább mindig csak verset kellett volna írnia. Te mit gondolsz erről?*

– Egyetértek Csoórral. Meg Esterházy Péterrel is: a költő alanyban és állítmányban gondolkodik, és nem kultúrpolitikában, nem közéletben. Ha pedig időnként mégis rákényszerül a részvételre a közéletben, abból általában semmi jó nem sül ki.

– *Apropó, politika! Wikipédia-szócikkedben azt is olvasom, hogy „az irodalom autonómiájának híve” vagy. Óhatatlanul felmerül a kérdés: az autonómia itt a nagypolitikára vonatkozik, vagy pusztán gazdasági alapon értsük? Bár persze manapság minden politika, így a finanszírozás is, semmi sem lehet*

Zsokésapka, farmer és költő, 1990 körül

egészen független... Egyáltalán: ez az autonómia-törekvésed jelenleg is érvényes, vagy a múlt egyik küzdelméről van szó, esetleg még a csehszlovák időkből?

– Azt hiszem, 2021-ben az irodalom autonómiájával foglalkozni kicsit anakronizmus, ma ezt már senki sem vonja kétségbe, legalábbis szóban nem. Én – Adorno után szabadon – rendületlenül úgy gondolom, hogy míg korábban bizonyos kultikus-vallási funkciók művelése alól kellett az irodalmat felszabadítani, a huszadik század különböző irodalmi irányzatai, szabadcsapatai a politikai funkciók gyakorlásától oldozták el a literatúrát. A Wikipédia-szócikk szerzője ezzel a minősítésével talán az első tanulmánykötetem címére utalt, amely 1970-ben, a Gustáv Husák-i diktatúra első évében

jelent meg, és egyszerre próbált küzdeni a rendszernek elkötelezett irodalom eszméje és a Fábry Zoltán által népszerűsített „valóságirodalom” gyakorlata ellen. Könyvem címe az volt, hogy *Az irodalom valósága*, és azt próbáltam benne megfogalmazni, hogy az író a művében valamilyen párhuzamos művészi „valóságot” produkál, amely távolról sem azonos a politika elvárásainak „valóságával” – és nem a politikai rendszer, hanem a kanti értelemben vett „ember mint öncél” (az „egzisztencia”, mondanánk ma), valamint a nyelv és műforma törvényei szerint alakul. Ma már persze finomítanék a megfogalmazáson, de az irodalom autonómiájáról alapjában most is ezt gondolom.

– *Ha megengeded, műhelyitkaidról is faggatlak. Mely napszakban alkotsz: reggel, délután vagy*

éjjel? Van kötött irodalmi napirended, állandó elkülönített órád az íráshoz?

– Amióta kétszeres karanténban élek (értsd: az öregség és a pandémia karanténjában), reggeltől estig írok vagy olvasok. Ha nem így tennék, a tétlenség, azt hiszem, kikezdené a józan eszemet. Gyermekkorom első komoly versélményéről már beszéltünk, hadd szóljak most a kérdésed kapcsán életem első regényéről. El nem tudom képzelni, hogyan került tizenkét-tizenhárom éves koromban a kezembe A. J. Cronin *Ezt látják a csillagok* című könyve, csak azt tudom, hogy – valószínűleg főleg a nyers erotikája miatt – többször is elolvastam. Nemrég megint belelapoztam, s most erre a mondatára ütöttem föl a fejemet: „Tétlen kéznek ördög a munkaadója.” Erről aztán rögtön eszembe jutott az öreg Voltaire: „Minél inkább öregszem, annál szükségesebbnek találom a munkát. Idővel a legnagyobb gyönyörűséggé válik, s pótolja az élet illúzióit.” És azt is tőle idézem: „Ha nem akarsz öngyilkos lenni, legyen mindig valami dolgod.” Na, ezért ülök ma már szinte reggeltől estig a számítógép előtt.

– Csak íróasztalnál alkotsz, vagy bármilyen helyszínen, akár vonaton is?

– Naplóbejegyzéseket bárhol képes vagyok írni. Sőt: naplóírás közben egyenesen élvezem, hogy a látottakat szinte a látásukkal egy időben teszem papírra. Részben megoldva így Italo Calvino nagy problémáját: foglyul ejtem az „olvashatatlant: a központ nélküli, én nélküli világot”. A látott és leírt világ között olyankor ugyanis olyan minimális az idő- és térbeli távolság, hogy az én-nek nincs ideje közénk furakodni. Ötleteket, pillanatnyi reflexiókat szintén bárhol lejegyez az ember. Komolyabb munkáimat: tanulmányaimat, verseimet azonban természetesen csak a könyveim biztonságos közelségében tudom megoldozni, készre csinálni.

– Kézzel írsz, vagy eleve számítógépbe dolgozol? Hosszabb munkáidat, verseidet is tollal írod?

– Korábban csak kézzel írtam, s a kész dolgot, verset, bármit, később másoltam gépbe.

Most már vegyesen fogalmazok gépbe, illetve írok tollal. Pontosabban a tanulmány jellegű írásaimat kifejezetten gépbe írom, hiszen ott, a számítógép memóriájában kéznél van minden: lexikon, irodalmi szövegek, versek, forrásmunkák – minden. A verseimet viszont rendszerint kézzel, tollal kezdem el írni, és aztán számítógéppel fejezem be.

– Hosszú pályádon az interjúk során sok boszszantó kérdést szegeztek Neked?

– A költő interjúja már önmagában elég faragott dolog, ugyanis az interjúban az alkotó többnyire olyasmiket mond el magáról, amiket a kritikusoknak és az irodalomtörténészeknek kellene elmondaniuk róla. Persze most szellemeskedhetnék, és mondhatnám, hogy fentebb nem a költői énem, hanem a kritikus vagy az irodalomtörténész beszélt belőlem, de ez mit sem változtatna a dolgon.

– A buta interjúkérdések közül alighanem az viszi el a pálmát, hogy felkészületlen riporterek visszatérően megkérdezik tőlem: „Mi a vers?”. Szerinted lehetséges erre épkézláb feleletet adni?

– Erre a kérdésre nem létezik helyes válasz, mert feltehetően minden megkérdezett minden alkalommal másként fogalmaz. Én ebben a pillanatban úgy gondolom, hogy a vers, a költészet afféle ébren és nyelvben álmódás, amely az ember transzcendáló képességével, emlékezetével és képzeletével függ össze. Van, aki működteti ezt az adottságát – vagy úgy, hogy írja a verset, vagy úgy, hogy olvassa –, és van, aki nem.

Zsille Gábor

Zsille Gábor
(1972, Budapest)
költő, műfordító, szerkesztő,
Térey-ösztöndíjas